

FSS literatura zahraniční reportáž Vojtěch Boháč

Zdroj: Právo
Datum vydání: 4.6.2015
Rubrika / pořad: Ze zahraničí
Strana / zpráva 17
Autor: **Vojtěch Boháč**

[Přidat do exportu](#) | [tisk zprávy](#) | [export do RTF](#) | [export do HTML](#) | [export do DBF](#)

Abcházie – země mezi mlýnskými kameny

Ve velkých kalužích pokrývajících značnou část zchátralého mostu přes řeku Inguri se odráží modré nebe. Na mostě se míjejí provizorní koňské povozy a lidé táhnoucí velké tašky, občas kolem projede maršutka. Na severu se za rozlehlou křovinatou plání zvedají zasněžené hřebeny Velkého Kavkazu, na jihu zpozvzdálí vlaje červeno-bílá gruzínská vlajka. Na druhé straně mostu jí z opačného břehu řeky odpovídá za vysokým plotem s žiletkovým drátem o něco větší vlajka republiky Abcházie – až do roku 2008 nikým neuznaného území na jihozápadním Kavkaze, rozlohou jen o málo většího než Jihomoravský kraj.

Přibližování k Moskvě?

Důsledek izolace

Hned za mostem stojí malá chatrná budka, do níž se vejde právě jeden abchazský pohraničník kontrolující pasy příchozích, převážně Gruzínců z příhraničních rajónů.

O reálném vlivu v oblasti ale vypovídá mnohonásobně větší budova ruské pohraniční služby FSB, která stojí na konci několik desítek metrů dlouhého oploceného koridoru. Teprve zde se odehrává opravdová prověrka dokumentů nutných pro překročení hranice.

Vliv Ruska je do velké míry pochopitelný – země, která je i po 20 letech stále ve válce s Gruzii, je na něm závislá jak ekonomicky, tak bezpečnostně. Ruské pasy vydávané v hlavním městě Suchumi umožňují mnohým ze zhruba 240 tisíc zdejších obyvatel vycestovat za hranice i mimo pár zemí, které před několika lety Abcházii uznaly jako nezávislý stát.

Mnozí považují postupné přibližování k Rusku za logický důsledek dlouhodobé mezinárodní izolace – zemi uznalo jen šest členů OSN, z toho dva ostrovy v Tichém oceánu.

„Gruzie je velkým spojencem Evropy, a ta proto dělá všechno proti naší nezávislosti. Evropa nás tak nechtěně postrkuje čím dál blíže k Rusku. Všichni si stěžují, že přijímáme ruské pasy, ale co jiného máme v naší situaci dělat?“ ptá se ve své suchumské kanceláři Dalila Piliaová, zakladatelka zdejší neziskové organizace Svět bez násilí.

„Vím, že přibližování k Rusku může snadno skončit splynutím, ale pro nás je po 90. letech, kdy se v Gruzii křičelo, že celá Gruzie má patřit jen Gruzíncům, Rusko stále přijatelnější variantou,“ dodává.

Kvůli anexi Krymu a válce na Donbasu se o Abcházii během loňského roku spolu s nedalekou

třicetitisícovou Jižní Osetií začalo mluvit v západních zemích jako o dalším území, o které by se mohlo Rusko v blízké budoucnosti rozšířit. Obavy ještě zesílily poté, co byl loni v květnu po krátkých opozičních protestech sesazen tehdejší vůči Rusku opatrný prezident Alexandr Ankvab a vystřídán proruským Raulem Chadžimbou. Ten následně v listopadu v Soči podepsal novou rusko-abchazskou smlouvu o spojení a strategickém partnerství, která prodlužuje platnost původní smlouvy z roku 2008 a přesněji kodifikuje vzájemné vztahy. Reálné prohloubení integrace tato smlouva nicméně nezakládá.

„S Ruskem i Gruzii chceme být přátelé“

„Chceme být nezávislý stát. To se jasně ukázalo při loňské debatě o přijetí nové rusko-abchazské smlouvy. Z názvu jsme nechali odstranit slovo integrace, protože se nechceme integrovat, chceme být přátelé, stejně s Ruskem jako s Gruzii,“ říká Dalila.

Podobný názor zastává i Liana Kvarčeliová, ředitelka suchumské neziskové organizace Centrum humanitárních programů. „Když přijeli ruští vojáci v roce 2008, aby nás ochránili, všichni byli nadšení a vítali je jako zachránce. Kdyby se tu z ničeho nic objevili teď, nikdo je vítat nebude, chceme být nezávislá země,“ říká.

„Podepisovat s Abcházíí mírovou smlouvu nedává žádný smysl. Nemá kapacitu proti nám vést válku a ani to nikdy nedělala. Domlouvat se na čemkoli můžeme jedině s Ruskem, to totiž rozhoduje. Táhne celý konflikt a přitom předstírá, že s ním nemá nic společného,“ vysvětluje pak Ketevan Tsikhelashviliová, první náměstkyně gruzínského ministra pro usmíření a rovnost občanů.

Chceme být nezávislý stát Dalila Piliaová, zakladatelka neziskové organizace Svět bez násilí

O autorovi | Vojtěch Boháč, Abcházie

Foto autor | Foto Vojtěch Boháč

Foto popis | Na zchátralém mostě přes řeku Inguri jako kdyby se zastavil čas.

**

Zdroj: Reportér
Datum vydání: 17.8.2015
Strana / zpráva 64
Autor: **Vojtěch Boháč**

[Přidat do exportu](#) | [tisk zprávy](#) | [export do RTF](#) | [export do HTML](#) | [export do DBF](#)

Evropa, nebo smrt

Uprchlíci na ukrajinských hranicích

Syřan, z jehož rodného města si udělal základnu Islámský stát. Nebo jezídka prchající před pronásledováním. Jim, stejně jako stovkám dalších běženců, se stala Ukrajina poslední zastávkou na cestě za snem, na cestě do Evropské unie. Zbývá už jen překonat střeženou hranici, jejíž součástí je i rezivějící plot z ostnatého drátu z dob, kdy tudy vedla hranice Sovětského svazu... Devětadvacetiletý Migel Azawi nyní přežívá na Ukrajině; pochází však ze syrské Rakky. Tedy z města, které je nyní baštou, vlastně hlavním městem nechvalně známého Islámského státu.

Do ukrajinského Dněpropetrovsku se Migel vydal už před lety, ještě před začátkem syrské občanské války - aby tam studoval medicínu. Jenže rok před dokončením studií mu, jak vypráví, zemřel otec, takže nebylo z čeho dál financovat studia. Tudíž přišel i o ukrajinské vízum. A v jeho rodném městě už řádili extremisté.

„Vrátit se domů nebylo možné - to, co vidíte v médiích o Islámském státu, jsou jen takové obrázky do televize. Skutečnost, o které mi píší kamarádi z místa, je ještě mnohem horší,“ říká mi tenkým hlasem.

Migel se proto vydal do Užhorodu na západě Ukrajiny, v někdejší podkarpatské Rusi, která patřila před druhou světovou válkou Československu. Chtěl se podívat, jak vypadá slovenská hranice, a zjistit, zda by ji případně bylo možné přejít a dostat se tak do Evropské unie. V Užhorodu jej však chytla policie. A protože Migel neměl doklady umožňující pobyt na Ukrajině, dostal se do uzavřeného uprchlického tábora.

„Jsi zahraniční student na medicínu, chodíš na přednášky, nemáš špatné známky a žiješ na docela dobré úrovni. Pomalu se připravuješ na závěrečné zkoušky, a najednou je všechno pryč. Sedíš v táboře horším než vězení, nemůžeš vycházet ven, a cokoli se s tebou stane, tak na to dostaneš jednu univerzální růžovou tabletku. Když tě bolí zub, hned se trhá. K jídlu jsou třikrát denně suché špagety nebo pohanka. Novináře tam nepouštějí a jediný svátek v roce je, když přijede někdo z Úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky. To se na jeden den všechno uklidí, a dokonce dostaneme víc jídla,“ popisuje Migel rusky život v táboře, kde strávil sedm měsíců za nelegální pobyt na území Ukrajiny.

Požádal tedy o azyl. „Když jsem konečně dostal doklady a přesunul jsem se do obyčejného tábora, byl jsem v hrozném stavu - pohublý, zmatený ohledně toho, co se mnou bude dál, a totálně deprimovaný.“ I v jeho novém „domově“, v táboře u Mukačeva, má většina lidí trochu hlad - jednou za dva týdny dostane člověk balíček jídla zhruba za dvě stě hřiven (asi 220 korun). Loni na podzim dokonce drželi zdejší uprchlíci proti životním podmínkám v táboře několikadenní hladovku. „Není tu práce a podmínky pro život jsou hrozné. Na Ukrajině nikdo zůstat nechce, naprostá většina lidí v táboře by se chtěla dostat do Evropy, kde budou moci normálně žít,“ vypráví Migel.

„Chtěl bych taky do Evropy, ale nechci si tam znovu procházet tím vším, co jsem zažil tady. Je mi skoro třicet a chci vlastní zubní ordinaci, stabilitu a klid.“ I kdyby šel přes hranici do Unie, tak jedině do země, kde uprchlíci žijí v rozumných podmínkách a mohou si najít práci - ideálně do Německa nebo do Švédska.

Nejvíce ale - jak dodává - by si přál konec války v Sýrii. Vrátit se domů a starat se o svou nemocnou matku.

V Evropě bez strachu

O necelých padesát kilometrů dál, v zapadlé uličce pod užhorodským hradem, přistávají na malý kulatý stůl dvě velké kofoly a káva. Muž sedící za stolem si zapaluje cigaretu a jeho žena mává na skupinku cizinců,

kteří přicházejí po hlavní ulici mezi starými domy. Je neděle a z nedaleké řeckokatolické katedrály se ozývá tlukot zvonů. Muž prohodí pár slov v turečtině ke svým dětem, které pobíhají kolem, upije kávu a zamýšleně svraští obočí.

„Před dvěma týdny jsme se pokusili přejít přes hranici do Maďarska. Z tábora jsme odešli odpoledne a autobusem jsme se vydali do Berehového - vesnice nedaleko hranice,“ vypráví jedenačtyřicetiletý muž. Představuje se jako Engin a říká, že ve své zemi, na jihovýchodě Turecka, pracoval jako novinář tištěného média, před rokem však uprchl se svou kurdskou manželkou a dětmi na Ukrajinu: chtěl se vyhnout trestu vězení, k němuž byl odsouzen tureckou justicí za své články o arménské genocidě a za kritiku vlády. Turecký režim je svým tvrdým postupem proti žurnalistům notoricky známý; začátkem tohoto roku například oznámila organizace Reportéři bez hranic, že téměř sedmdesát novinářů čelilo stíhání jen za to, že psali o korupčním skandálu na nejvyšších vládních místech.

Engin tedy s rodinou opustil Turecko a přes Ukrajinu se pokusil přejít hranice s Evropskou unií. K čáře odešel pouze s rodinou - bez převaděče. „Podle mapy na internetu to bylo místo, kde je dlouhá rovina a Maďarsko dělí od Ukrajiny jen pár keřů mezi poli. K hranici jsme se vydali v noci, když už byla úplná tma,“ vypráví, když jej vzrušeným hlasem přeruší jeho kurdská žena Sema. „Už jsme byli za městečkem a najednou za námi začali štěkat psi. Někdo volá: Kdo jste? Kam jdete? Stůjte! Rozběhli jsme se i s našimi třemi dětmi k hranici. S baterkami za námi běželi pohraničníci, samopaly přes rameno. Hrozně mi bušilo srdce. Bála jsem se o nás i o děti, až mi z očí vyhrkly slzy. Bylo potřeba dostat se k maďarské hranici, ale doháněli nás a za chvíli bylo jasné, že jim neutečeme. Během pár chvil nás pohraničníci chytili, naložili do auta a odvezli na stanici,“ říká Sema, nejprve dramaticky gestikuluje - a pak se začne smát.

„Podívejte, když na to vzpomínám, tak se mi doteď třepou ruce strachem,“ natahuje nad stůl se smíchem rozechvělou dlaň. Engin i Sema, původním povoláním grafička, pocházejí z Mardinu - pětaosmdesátitisícového městečka v tureckém Kurdistánu, jen několik kilometrů od hranice se Sýrií. Se svými třemi dětmi jsou nyní opět v táboře. V Ukrajině sice mají status žadatele o azyl, ale snaží se dostat i se svými třemi dětmi do Evropské unie. „Teď sedím po nocích nad mapou a vymýšlím, kudy se ještě můžeme dostat přes hranici,“ říká se vzrušeným úsměvem anglicky Engin.

Jednou se to prý podařit musí.

Zkorumpováno

Ukrajinu nyní používají jako tranzitní zemi na cestě do Evropské unie především uprchlíci z válkou zmítané Sýrie a Afghánistánu a rozloženého Somálska. Překročit hranici se každoročně pokoušejí stovky lidí. Většina z těch, kteří to dělají jako Engin na vlastní pěst bez placených převaděčů, však končí v rukou ukrajinských pohraničníků a následně jsou vráceni zpět do uprchlických táborů.

Kromě poměrně hustě rozestých hlídek opevňuje celou více než dvanáct set kilometrů dlouhou hranici Ukrajiny s Evropskou unií systém zábran, které mají případným migrantům znesnadnit opuštění země. Jde například o dva metry vysoký plot ze zarezlého ostnatého drátu, který ještě před čtvrtstoletím bránil v útěku všem, kteří se snažili uniknout ze Sovětského svazu. „Hranici neustále pozorujeme ve dne i v noci, za deště

nebo za mlhy. Používáme k tomu pěší hlídky a kamery s termovizí, které mají dosah až šest kilometrů. Pěším skupinám má přechod znesnadnit čtyři metry široký a dva a půl metru hluboký příkop vykopaný podél vytíženějších částí hranice,“ pročítá ve své kyjevské kanceláři suchým hlasem seznam vnějších opevnění Evropské unie. Oleh Slobodan z oddělení tiskového mluvčího ukrajinských pohraničnicků. Právě Evropská unie z velké části financuje modernizaci své vnější hranice na území Ukrajiny. Před lidmi, kteří by chtěli bez povšimnutí opustit zemi, chrání hranici i další obtížně zpozorovatelné prostředky kontroly. Těmi jsou tenké elektrické dráty, signalizační miny či signální brány. Kdo však má dostatek peněz, nemusí se podle slov mnoha uprchlíků těchto prostředků příliš obávat. „Kdybychom měli dost peněz, hned si zaplatíme převod do Evropy,“ opakuje Engin slova, která je možné slyšet od většiny lidí, kteří zůstali v táborech na ukrajinské straně hranice.

„Volný průchod nerušený ukrajinskými pohraničnickými stojí dva tisíce dolarů. Pak vás většinou chytanou pohraničnicki v Maďarsku a tam už požádáte o azyl. Když chcete mít přistavené auto a odvoz až do Budapešti, bude to stát tři a půl tisíce. Peníze dáš prostředníkovi -nějakému tvému kamarádovi, který tu zůstane. Když se dostaneš do Budapešti, zavolaš a kamarád už peníze předá,“ vysvětluje Engin systém vstupu do Evropské unie a dodává, že přímý přejezd do Rakouska stojí čtyři tisíce, do Německa pět tisíc a Norsko nebo Švédsko jsou za šest a půl tisíce dolarů.

„Na Ukrajině je součástí mafi e snad úplně každý. Mají své lidi mezi pohraničnicki, v utečeneckých táborech, rozkrádají se tu peníze, které dostanou na práci s uprchlíky od OSN i Evropské unie. Vyjednáváním tu nic nevyřešíte, všechno něco stojí. Uprchlíci jsou pro ně zlatý důl,“ zlobí se Sema a vykládá, jak s mužem sbírají k tématu materiál, který se pokusí vydat hned poté, co se dostanou přes hranici.

Letos na jaře se na základě italských odposlechů lidí zapojených do organizovaného zločinu kolem uprchlíků ukázalo, že převádění lidí mířících do Evropy a rozkrádání zdrojů vyčleněných v rámci Unie právě na práci s běženci se v poslední době stalo výnosným byznysem: svými zisky předčí dokonce i obchod s drogami. Podle článku vydaného magazínem Newsweek se tyto struktury často samy snaží uprchlíky motivovat, ať využijí jejich služeb a dostanou se tak do Evropy. Zároveň imigranty přesvědčují, že není třeba se bát vložit do cesty úplně všechny úspory, protože po příchodu do Evropy se jim vložené náklady během krátké doby bohatě vrátí.

Pět tisíc eur

„Muž bojoval ve válce. Byl vážně raněn. Chvilíi poté se mu projevila roztroušená skleróza a teď postupně přestává vidět a slyšet. Bez léčení za pár let zemře,“ vypráví žena z jednoho z ukrajinských utečeneckých táborů. Nepřeje si zveřejnit své jméno. Říká, že je jezídka, příslušnice zvláštní kurdské skupiny vyznávající jedinečné monoteistické náboženství, které na Blízkém východě vždy bylo a je terčem různých forem diskriminace; nyní se je Islámský stát snaží přímo vyhladit.

Stejně jako ostatní přijela do Užhorodu na nedělní mormonskou bohoslužbu - i když je sama jiného vyznání, je ráda, že aspoň občas může opustit tábor a potkat se s ostatními lidmi, kteří sem přicházejí. V uprchlickém táboře žije s mužem a dvěma malými dětmi, třetí se má zanedlouho narodit. Na Ukrajinu

přiletěli poté, co prodali všechnen majetek a rozhodli se zkusit námořní cestu z Oděsy, kterou jim doporučili známí. Domluvený převaděč ale převzal peníze a krátce nato přestal komunikovat; rodina nakonec musela požádat o azyl. Kontakt se však po nějaké době podařilo najít a převod má celá rodina předběžně přislíbený - prý přijde někdy v době, kdy vychází tento článek. „Domů se sama vrátit nemůžu. Jsem jezídka a jezídí jsou v naší zemi pronásledovaní. Stát mi ukradl část rodinného majetku, a když jsem se ohradila, začal na nás takový hon, že mi prakticky nezbyla jiná možnost než utéct. Prodali jsme všechno, co nám ještě zůstalo. Teď nás podvedli a nám nezbývá než sedět v táboře a čekat, co bude dál.“

„Ceny za převod se ztrojnásobily, když cestu přes Ukrajinu začali používat Afghánci. Převaděči nám nedávno nabídli, že nás vezmou všechny za třicet tisíc dolarů až do Německa. Kde ale máme takové peníze vzít, když neobchodujeme s drogami ani se zbraněmi?“ ptá se a lámanou ruštinou zasněně vysvětluje, že v Německu jako utečenci dostanou od státu rodinný dům a pět tisíc eur měsíčně, z čehož by nebyl problém za krátký čas zaplatit léčení manžela a zároveň splatit převoz. Kdyby je tam jen nějaký převaděč vzal na dluh...

Do hovoru se vloží její manžel. „Prakticky pro nás nyní existují jen dvě možnosti. Buď se dostaneme do Evropy, nebo nás čeká smrt.“

Bez mafie? Jedna ke stu

Představy této rodiny o poměrech v zemích západní Evropy - stejně jako naděje mnoha dalších běženců - se zásadně rozcházejí s realitou. Zatímco se životní podmínky uprchlíků v různých zemích západní Evropy liší a jsou vždy lepší než stav panující na Ukrajině, přece jen očekávání dvacetkrát až třicetkrát převyšuje skutečný objem materiální pomoci, který uprchlíci dostávají v Německu či Švýcarsku.

I ukrajinský pohraničník Slobodan potvrzuje, že tato očekávání mohou být podporována lidmi zapojenými v organizovaném zločinu: chtějí nalákat migranty na své služby a přesvědčit je, že ve chvíli, kdy se dostanou do Evropy, vložené peníze se během krátké doby vrátí.

„Organizací nelegální migrace se zabývají především nadnárodní skupiny, které mají své lidi ve všech potřebných institucích a na všech potřebných místech ve všech zemích, kterými uprchlíci procházejí,“ říká Slobodan. Za posledních několik let se prý podařilo ukrajinským vyšetřovatelům s pomocí Interpolu zničit třicet organizovaných kanálů nelegální přepravy lidí, které vedly přes Ukrajinu.

„Likvidovat tyto struktury je jedinou možností, jak se zbavit nelegální migrace. Šance člověka, který vezme do ruky mapu a jde bez pomoci převaděče, je totiž oproti těm, kteří si převod zaplatí, zhruba jedna ke stu. Pohraničníci našli loni v dubnu v horách u slovenské hranice čtyři Somálce, kteří se při pokusu o přechod ztratili ve vánici. V údolí už bylo jaro, ale na horách byl pořád sníh. Když pohraničníci na somálské uprchlíky narazili, měli na sobě lehké bundy a tenisky, všichni byli promrzlí. Tři z nich omrzliny přežili, ale jeden po cestě do nemocnice zemřel.“

„Jestli neznáte horskou krajinu, tak je přechod prakticky nereálný. Když na jaře taje sníh, vždy najdeme množství těl lidí, kteří se snažili dostat přes hranici na vlastní pěst,“ říká ukrajinský pohraničník Slobodan a dodává, že se naštěstí většinou lidé pokoušejí o přechod na konci jara a během léta.

Tranzit na Západ

Zatímco za celý loňský rok chytili ukrajinští pohraničníci 952 lidí snažících se překročit hranice, jen za prvních šest měsíců letošního roku se o to neúspěšně pokusilo 750 lidí. Dalších zhruba 350 osob zadrželi maďarští a slovenští pohraničníci na nejvytíženějších úsecích hranice Ukrajiny a EU. Tato čísla představují pouhé dvě desetiny procenta z celkového počtu migrantů, kteří se snaží dostat do Unie. Většinou plavou přes Středozemní moře nebo putují v současnosti stále populárnější cestou přes Turecko a Balkánský poloostrov.

Žadatelé o azyl většinou směřují do zemí, ve kterých už existují jejich národnostní komunity. Od jejich členů se jim může dostat pomoci a základních informací k tomu, jak se v zemi zorientovat a začít nový život.

„Například do Česka míří Vietnamci, což je mimochodem velice dobrý příklad úspěšné integrace. Kosované a Syřané míří často do Německa, Afghánci do Velké Británie, Somálci do Švédska a Eritrejci do Itálie,“ popisuje v zahradě ve vilové čtvrti na okraji Budapešti Balint Linder, středoevropský mluvčí Úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky.

„Mění se cesty, kterými uprchlíci putují, ale cílové země zůstávají stejné. Když převaděč uprchlíkům řekne, že jsou v Maďarsku nebo na Slovensku, tak se často leknou. O těchto zemích mnozí z nich ještě nikdy neslyšeli.“

Státy střední Evropy jsou pro naprostou většinu uprchlíků jen tranzitem na cestě do západní Evropy - dodává mluvčí.

Cesty migrantů přes Ukrajinu se v nedávné době také změnily, když se během posledního roku hlavní tah přesunul ze slovenské hranice na hranici maďarskou. „Reputace Slovenska mezi uprchlíky klesla. Dva kamarádi, se kterými jsem se seznámil ve zdejším táboře, se dostali na Slovensko, požádali tam o azyl, ale vrátili je zpět na Ukrajinu. Stalo se to ještě jednomu Afričanovi, kterého jsem potkal. Těchto případů jsou plná diskusní fóra, kde uprchlíci sdílejí své zkušenosti. Uprchlíci si všechno přečtou a pak se situaci rychle přizpůsobí,“ říká Syřan Migel Azzawi z uprchlického tábora v Mukačevu.

Mluvčí slovenské pohraniční služby ve východoslovenských Sobrancích, Agnesa Kopernická, odmítá, že by uprchlíci, kteří na Slovensku skutečně požádají o azyl, mohli být jen tak vráceni zpět na Ukrajinu. „Od začátku roku 2015 se u nás rozhodlo požádat o azyl jen osm uprchlíků z osmapadesáti, kteří byli chyceni při překračování slovenské hranice. Ostatní byli vráceni na Ukrajinu, odkud k nám přišli. Slovensko není pro migranty jako cílová země zajímavé, a proto se nakonec většinou rozhodnou o azyl nežádat,“ odpovídá Kopernická na otázku, proč se na Slovensku snižuje počet žadatelů o azyl i přes nárůst migrantů v oblasti. Přechod přes Maďarsko se uprchlíkům mířícím do západní Evropy v současné době naopak vyplatí. I když tu požádají o azyl a následně odejdou do svých vysněných zemí dále na Západě, jsou jen málokdy vráceni zpět do Maďarska, jak by tomu mělo být podle unijních dohod. Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku totiž začal vydávat stanoviska, podle nichž mohou uprchlíci zůstat v zemích, kde nejsou porušována jejich základní lidská práva - tedy mimo Maďarsko, respektive mimo tamní přeplněné tábory.

Lepší časy

„Dříve tu bylo moře nelegálů, přijížděly celé autobusy. Vedoucí se domluvil s náčelníkem policie, zaplatili a šlo se,“ říká bývalý převaděč z jedné ukrajinské vesnice na úpatí hor mezi Ukrajinou a Slovenskem (bál se uvést své pravé jméno a požádal nás, ať o něm píšeme jako o Sašovi).

Převádění uprchlíků v minulosti vydělávalo lidem z vesnice tolik peněz, že to bylo poznat i na drahých autech a opravených domech. Zhruba před deseti lety začalo množství uprchlíků v souvislosti se stabilizací postsovětského prostoru slábnout a s opevňováním unijní hranice se celý podnik dostal na úroveň, která už není pro běžné lidi z vesnice přístupná.

„Když jde někdo přes hranici, poznáte to tak, že vesnicí projede auto s temnými skly směrem ke stanici pohraničnicků. Začali si tenhle byznys více chránit. Je to logické, v převádění jsou teď obrovské peníze a lidi zvenku do toho už nepustí. Kde jsou doby, kdy jsme si mohli vydělat klidně i 2 500 dolarů za převezení člověka z Kyjeva pod hory a dalších 1 500 za to, když jej přes hory dovedeme až na hranici a předáme kolegovi čekajícímu u hraničního patníku,“ vzpomíná Saša při chůzi po malé asfaltové cestě vedoucí zalesněným údolím k vesnici v horách a otráveně dodává, že jako stavební dělník si teď za mnohem víc práce vydělá podstatně méně peněz.

O případech, kdy pohraničníci kvůli malým platům pomáhali převádět uprchlíky přes hranici, vypráví i zástupce ukrajinských pohraničnicků Slobodan. Několik z těch, kteří při tom byli odhaleni na úseku hranice se Slovenskem, teď čelí soudnímu stíhání.

Zatímco směr, z něhož proudí uprchlíci do Evropy, se může každou chvíli změnit, očekávat konec této vlny není na místě.

„Podívejte se, v jakém stavu je dnes okolí Evropy. Válka zuří v Iráku a Sýrii, Libyi a Jižním Súdánu. Somálsko a Afghánistán jsou nefunkční státy. V mnoha zemích severní Afriky vládne nejistota, jako například v Egyptě či v Mali. Lidé utíkají před ebolou a před klimatickými změnami. I kdyby tyto problémy dnes zmizely, aspoň deset let se ještě nedá očekávat, že migrace do Evropské unie skončí. Hlavně ale zatím nic nenaznačuje, že by v blízké době mělo cokoli končit,“ říká mluvčí Úřadu vysokého komisaře OSN Linder.

„Tenhle dům je horší než vězení, nic vám nemůžeme říct, budeme z toho mít problémy!“ volá trhanou angličtinou Somálec procházející potměnou chodbou mukačevského uprchlického tábora a rychle mizí. Zpoza rohu vyběhnou tři děti, zvědavě se zastaví a hned běží dál. Syřan Migel Azawi stojí s hrnkem v ruce opřený o zeď chodby, vše sleduje a pomalu kývá hlavou. Nejvíc ze všeho by si přál vrátit se domů. V jeho rodném městě Rakka však nyní vládne Islámský stát.

Jsi zahraniční student medicíny, připravuješ se na závěrečné zkoušky, a najednou je všechno pryč. Sedíš v táboře horším než vězení...

Očekávat konec přílivu uprchlíků do Evropy není na místě. Změní se maximálně směr tohoto proudu.

Foto autor| foto Majda Slámová

Foto popis| Už se smějí. Turek Engin a jeho kurdská žena Sema.

Foto popis| Tady už je Maďarsko. Engin s rodinou se k této hranici nedostal, zastavili je Ukrajinci.

**

Zdroj: denikreferendum.cz

Datum vydání: 5.12.2015

Rubrika / pořad: Svět

Autor: **Vojtěch Boháč**

[Přidat do exportu](#) | [tisk zprávy](#) | [export do RTF](#) | [export do HTML](#) | [export do DBF](#)

Uprchlíci v Turecku: pár let přežít, pak jít dál

Spolupracovník DR Vojtěch Boháč se vydal do Turecka, aby zjistil, jak se – krom jiného – žije v zemi syrským uprchlíkům. Ve vzniklé reportáži spojuje zjištěná fakta a souvislosti s příběhy konkrétních lidí.

Hawar stojí u sporáku v téměř nevybaveném bytě na okraji Mardinu. Místností se ozývá prskání oleje při smažení bochánků z vajíček smíchaných s moukou a petrželkou. Z topení sice kape voda, ale i když za oknem padají velké vločky sněhu, v bytě je vcelku teplo. Během posledních pár dnů se na jihu Turecka ochladilo k nule a proti všem tradicím začalo sněžit už na začátku prosince – minimálně o měsíc dříve, než tu běžně sněží.

Vděčný za svou současnou situaci Hawar vypráví, jak před třemi lety po příchodu ze Sýrie do Turecka žil týdny v rozestavených domech kolem města. Na ubytování neměl peníze a najít práci bylo téměř nemožné.

Hawar se omlouvá a zvedá telefon. Volají mu ohledně práce na zítřek. Studoval sice na ropného inženýra v syrském Homsu, ale rok před zakončením studií začala občanská válka.

„Měli jsme zrovna psát test, když se najednou ozval tak silný výbuch, že vysklil okna ve třídě. Vyučující nám řekla, že dnes raději půjdeme domů a zkoušku napíšeme příště,“ vzpomíná pětadvacetiletý Hawar na svůj poslední den na univerzitě. Test se už nepsal. Začala válka a univerzitu obsadili povstalci. Z Homsu se tedy vrátil domů, do městečka Eziziye v Kurdy obývané oblasti při hranicích s Tureckem.

„Měli jsme farmu, ale dva roky po sobě se přes nás přehnalý boje a z úrody nic nezbylo. Našetřené peníze rodině pomalu došly, a tak jsem se vypravil do Mardinu,“ vysvětluje, jak se před třemi lety ocitl se sedmdesáti lirami v kapse v Mardinu – tureckém městě, odkud pocházela část jeho rodiny. Někteří členové rodiny tam údajně ještě měli žít. Neměl na ně žádný kontakt, ale nakonec jej od nekonečného hledání práce

a přebývání po stavbách přecejzen zachránilo, když matka sehnala telefonní číslo na příbuzné. Ti jej vzali k sobě.

Mnoho uprchlíků pracuje na tureckých polích za méně než polovinu obvyklého platu. Foto NA, Twitter

„Zůstal jsem u nich asi dva měsíce. Pomohli mi najít práci a já jsem se postavil na vlastní nohy,“ popisuje, jak začal pro firmu rodinného známého malovat byty a dělat drobné opravy.

Postupem času se vypracoval a začal brát zakázky bez smlouvy na sebe. Lidem se líbily jeho nástěnné malby a sádrové grafiky, a tak začali oslovovat přímo jeho. Díky tomu dnes živí sebe a k tomu rodinu, která zůstala v Sýrii. Na telefonu mi ukazuje obrázky své práce. Má talent, který se vidí málokdy. Hawar uznává, že bez něj by měl život daleko těžší.

„Turecko pro nás udělalo nejvíc ze všech zemí světa, když nám otevřelo hranice. Nechalo nás přijít a žít tu,“ říká a směje se, že když přijde policie a chce pracovní povolení, stačí říct, že je Syřan. Jinak je ale skutečnost, že pochází ze Sýrie naopak na obtíž.

„Turci vnímají Syřany asi tak nadšeně, jako vnímali v padesátých letech lidé v USA černochoy,“ říká a vypráví mi příběh, jak se před několika měsíci spřátelil s místní Kurdskou dívkou. Než spolu měli jít poprvé ven, napsala mu její starší sestra, že ji se Syřanem nikam nepustí, a románek tím skončil.

„Když jsem byl v Sýrii, všichni se na mě dívali jako na Kurda. Říkal jsem, že jsem Syřan, že je to i moje země. Nikdo mě moc neposlouchal. Teď jsem odešel ze Sýrie do tureckého Kurdistánu. Všichni se tu na mě samozřejmě dívají jako na Syřana a ne jako na Kurda,“ kroutí pobaveně hlavou nad tím, že snad nikdy nenajde zemi, kde by se cítil jako doma.

I tak Hawar říká, že měl štěstí, které většina Syřanů v Turecku neměla. Obvykle lidé nacházejí práci tak, že zaměstnavatel vyhodí původního tureckého zaměstnance, který dostával ze zákona zhruba 50 lir na den (necelých 500 korun). Na jeho místo vezme pak Syřana bez pracovního povolení, který dostává na den 20 lir.

„Turci jsou našťvaní, že přicházejí o práci a Syřani tu živoří, protože nemají jinou možnost. V Turecku není dost práce pro všechny – když jeden člověk práci získá, často to znamená, že ji někdo jiný ztratí,“ popisuje.

Hawar by rád začal podnikat, nebo si našetřil na vlastní byt. Ani jedno není pro uprchlíky ze Sýrie možné. Status hosta, který zde Syřané prchající před válkou dostali, jim umožňuje v zemi přežít. Mají právo na zdravotní péči a děti mají právo na vzdělání ve školách zbudovaných v blízkosti pětadvaceti uprchlických táborů rozprostřených při hranicích se Sýrií. Co se ale týče vyhlídek do budoucna, je situace podstatně

horší.

V táborech se dá přežívat, nepříliš ale žít. Foto archiv GazetteReview.com

„V táborech se dá žít pár měsíců, maximálně rok. Nikdo tam nechce žít delší čas – je to spíš přežívání, než opravdový život,“ vysvětluje v kanceláři zčásti zaskládané bednami s humanitární pomocí Piri Erčoban.

Piril je ředitelka izmirské právní poradny pro uprchlíky. Její kanceláři denně projdou desítky uprchlíků. Jde především o Syřany, kteří přijeli do města na pobřeží Středozemního moře, protože zdejší ekonomika nabízí větší množství pracovních míst, než chudý jihovýchod.

Izmir je s téměř třemi miliony obyvatel po Istanbulu a Ankaře třetí největší město v Turecku. Pro svou pobřežní polohu nedaleko řeckých ostrovů se stal pro uprchlíky mířící do EU jednou z hlavních křižovatek a poslední zastávkou před dosažením evropských břehů. Jen menší část z nich se ale podle Piri chystá do Evropy.

Dnes ve městě žije okolo sedmdesáti tisíc registrovaných uprchlíků – tedy těch, kteří tu plánují minimálně na nějakou dobu zůstat. Není však jasné, kolik dalších tu žije bez registrace. Různé odhady počítají s desítkami a stovkami tisíc lidí.

„Lidé se potřebují nějak realizovat, využívat své schopnosti a svůj talent. Když je několik let držíte v podmínkách, kde se toho nedostává, tak je pomalu zabíjíte,“ komentuje Piri současnou situaci v zemi.

Přesně to podle Piri ovšem dělá i Evropská unie – stále nabízí humanitární pomoc a peníze, ale není ochotná kohokoli přijmout. Když uprchlík nežije v táboře, tak se navíc objevuje problém jak se zajištěním slíbené školní docházky pro děti, tak i se zdravotní péčí. Arabské školy jsou zřizovány výhradně v blízkosti táborů a naprostá většina nemocnic v zemi nemá tlumočnický. Z toho důvodu se i základní ošetření stává komplikací.

Vnitřek jednoho z uprchlických stanů. Foto archiv RoarMag.org

Hlavní problém je ale s prací. I když je práce bez povolení většinou uprchlíkům tolerována, pojí se s nebezpečím vykořisťování a zneužívání pracujících.

„Nemít pracovní povolení znamená nemít žádnou právní ochranu. Většina Syřanů si může najít jen sezónní práci, například v zemědělství. Po třech měsících sbírání rajčat mnozí zjistí, že dostali třeba jen polovinu slíbeného platu. A nebo taky nic,“ popisuje Piri problém, který prý řeší s uprchlíky v právní poradně velice často.

Běžným úkazem jsou i uprchlické děti okolo deseti let věku pracující na polích. To však v zemi není velké téma, protože dětská práce je v Turecku vcelku běžná věc. Obrovské množství uprchlíků ze Sýrie je tak dnes možné vidět, jak žebrají na ulicích velkých měst. I když se to mnohým nelíbí, velké množství lidí v Turecku nakonec přizná, že jiné východisko pro lidi prchající ze Sýrie dnes v zemi opravdu není.

Piril soudí, že i kdyby Turecko otevřelo uprchlíkům pracovní trh a dodržovaly se všechny pracovní zákony, situaci to stejně nezachrání. Dva miliony příchozích jsou podle ní na jednu zemi se stagnující ekonomikou zkrátka moc velké množství.

„Je to hanba jak se chová Evropa tváří v tvář lidem prchajícím před válkou. My od vás nepotřebujeme peníze, potřebujeme, ať vezmete některé z lidí v nouzi také k sobě,“ zakončuje Piril s tím, že jsme v situaci, kdy by Evropa měla přijmout svůj díl zodpovědnosti a nabídnout prostor k životu ne stovkám tisíc, ale milionům lidí.

Žádání a nežádání

Na opačné straně města Izmir stojí v rohu zapadlého náměstíčka provizorní přístřešek z natažených provazů, dek a plastových pytlů. Ve světle lamp osvětlujících nedalekou mešitu pobíhají tři malí kluci, kteří právě dostali čokoládové tyčinky od dobrovolníků. Zpoza sušícího se prádla z přístřešku nespěšně vykukuje syrská holčička.

„Ještě před dvěma měsíci bylo tohle náměstí úplně plné lidí prchajících ze Sýrie. Spali tu různě na zemi a plné jich byly i všechny přilehlé ulice. Basmane byla hlavní uprchlická čtvrť v Izmiru už předtím, než začala válka v Sýrii,“ popisuje poslední proměny města osmadvacetiletý Umut, hudebník a podnikatel, který se před půl rokem rozhodl se skupinou přátel začít roznášet jídlo uprchlíkům ve městě.

Dvacet dobrovolníků je shromážděno kolem lavičky uprostřed náměstí. Rozdávají jídlo, které zbylo, když většinu rozesli uprchlíkům žijícím ve dřívě opuštěných domech v přilehlé čtvrti. Desítky převážně syrských a iráckých uprchlíků postupně přicházejí, dostávají horký čaj, polévku, sendviče a čokoládové tyčinky.

„Před dvěma měsíci začali uprchlíci mizet. Máme zprávy, že část jich policie odvezla do uprchlických táborů na jihovýchodě země. Část se dostala do Evropy, ale co je se zbytkem, to nevíme. Asi se taky bojí blížící se zimy, a tak se snaží z ulic co nejrychleji někam ukrýt,“ zamýšlí se Umut nad tím, co způsobilo současné pustnutí ulic.

Svým dílem se o menší počet uprchlíků registrujících se v Izmiru podle něj postarala i zdejší radnice. Ta chce, aby se město prezentovalo jako centrum turismu, nikoli jako centrum uprchlictví. Snaží se proto nedat žádný precedens, že se zde uprchlíkům pomáhalo, a případné zájemce od registrace ve městě tak odradit.

Uprchlíci v izmirských ulicích během kulminace podzimní vlny. Foto archiv RoarMag.org

Poté, co prezident Erdogan a jeho vládní Strana spravedlnosti a rozvoje (AKP) otevřela uprchlíkům ze Sýrie hranice a nabídla jim status dočasného hosta, hlavní opoziční Republikánská lidová strana (CHP) vládnoucí mimo jiné i v Izmiru se začala proti svému soupeři vymezovat právě ostrou kritikou přijímání uprchlíků.

Syrské uprchlíky má na starosti stát, konkrétně Generální úřad pro správu migrace pod ministerstvem vnitra. O ostatní se často starají právě města, do kterých přicházejí. V bezmála dvoumilionové Adaně je dnes registrováno 121 tisíc Syrských uprchlíků, ale žijí tu také tisíce lidí z Iráku a dalších zemí.

„Žádné speciální finance na pomoc uprchlíkům vydělené jako město nemáme, ale snažíme se fungovat jako zprostředkovatel dobrovolnické pomoci. Lidé k nám přinášejí jídlo a oblečení, posílají peníze nebo říkají, že někoho ubytují. My pak sledujeme, kdo pomoc potřebuje a těm ji také rozdáváme,“ říká Fatih Karayandi z panturkské krajně pravicové Nacionálně činné stranny (MHP), která drží Adanskou radnici.

Fatih má na radnici na starost právě práci s uprchlíky. Z fotek, které vzápětí ukazuje na svém telefonu, ale vychází najevo, že hlavním cílem pomoci jsou etnicky spříznění Turkmeni přicházející ze severu Sýrie. Kamiony s pomocí odpravuje oddělení pod Fatihem také přímo do míst u hranic, kde dnes Turkmeni bojují. Turecko už podle něj pro uprchlíky udělalo dost. Další kroky jako nabízení práce a integrace do společnosti by měly být na EU a USA. Tyto země dle Fatiha celou válku způsobily a svou přítomností přživují.

Rozdíly v pomoci založené na etnickém principu zdůrazňuje i Erik Mahsun, předseda Adanské regionální buňky opoziční Lidově demokratické strany (HDP). Stát se podle něj stará výhradně o arabské uprchlíky ze Sýrie, protože se Kurdů bojí jako potenciálního prvku destabilizujícího zemi.

„Lidi prchajících z Rojavy (syrského Kurdistánu) není v Adaně mnoho, ale o všech z nich víme a všem se snažíme pomoci. Turecko jim odepírá lékařskou pomoc, protože je vidí jako teroristy, kterých je třeba se zbavit,“ tvrdí Mahsun a doplňuje, že až na pár náboženských organizací se reálnou pomocí uprchlíkům zabývá jen málokdo. V každém městě je několik organizací pomáhajících uprchlíkům, většinou o sobě vzájemně nevědí a jejich pomoc je zmatená a neefektivní.

Z Evropské unie přichází humanitární pomoc, uprchlíci by ale raději naději. Foto archiv SyrianRefugees.eu

Za pár let do Evropy

Na ulici je tma a sněží. Z topení stále kape voda a jak se vítr opírá do stěn domu, ochlazuje se pomalu i v pokoji. Z ubrusu prostřeného na podlaze dojdáme večeři a Hawarův spolubydlící přináší tradiční turecký čaj.

„Zpočátku v Sýrii bojovali naštvaní lidé proti vládě, to bylo legitimní. Pak si některé státy všimly, že většina naštvaných lidí jsou sunnitští muslimové, zatímco šíitské vládě pomáhá Irán a Hizballáh. Začali tak podporovat opozici – z toho se rozmohl Islámský stát a začala válka šíitů proti sunnitům. Během toho se do konfliktu přidalo ještě Rusko a Amerika ve svém boji o vliv ve světě a konflikt získal globální rozměr. Skončit tohle bude velice náročné,“ vysvětluje Hawar, proč moc nadějí do návratu domů nekládá.

Jeho otec řekl, že Sýrii neopustí, i kdyby tam měl zemřít. Hawar říká, že ještě nějakou dobu zůstane v Turecku, ale jak našetří dost peněz, asi se vydá do Británie. V Turecku se podle něj dá chvíli žít a je vděčný, že tuhle možnost dostal. Uvažuje ale o tom, že by se někde usadil a žil plnohodnotný život a na to prý Turecko není.

<http://denikreferendum.cz/clanek/21833...i-v-turecku-par-let-prezit-pak-jit-dal>

**

Zdroj: Právo
Datum vydání: 21.12.2015
Rubrika / pořad: Ze zahraničí
Strana / zpráva 12
Autor: **Vojtěch Boháč**

[Přidat do exportu](#) | [tisk zprávy](#) | [export do RTF](#) | [export do HTML](#) | [export do DBF](#)

Evropa na dosah. A přece tak daleko

Nočním zálivem hlasitě hrčí starý motor. Zdroj zvuku ale není z pevniny stáčeující se kolem tureckého přístavního městečka Češme vidět. Teprve po chvíli se ze tmy vyloupne tmavý obrys asi pět metrů dlouhé, plachtou zastřešené lodi.

Nedaleko za ní tiše pluje jen o málo větší moderní loď turecké pobřežní stráže. Obě plavidla se pomalu sunou k policejní stanici v přístavu.

Nejdůležitější věc na cestě: mobil

„Sebrali mi telefon, protože jsem černej! Potřeboval bych zavolat bráchovi, že jsem se nedostal do Evropy,“ stěžuje si ihned po vylodění skvělou angličtinou 35letý Súdánec – jeden z pasažérů lodi na cestě mezi Tureckem a zhruba deset kilometrů vzdáleným řeckým ostrovem Chíos.

Kromě něj si lístek na přepravu za tisíc dolarů koupilo od pašeráků ještě dalších devatenáct lidí – většina z Afghánistánu nebo Pákistánu.

„Dělal jsem přesně to, co mi agentura řekla. Vytáhl jsem kondom, dal do něj telefon, zavázal jsem kondom,

ať do telefonu nenateče voda,“ vzpomíná muž s hlasem na pokraji slz na jednotlivé kroky, které mu měly zachránit mobil. Ten je podle jeho slov nejdůležitější věc na cestě do Evropy. V ruce třímá kousek kartonu se dvěma telefonními čísly – to jediné, co mu kromě oblečení, cigaret a několika bankovek v kapse zůstalo. „Telefon ti sebrali, protože jsi z něj volal, a to nás mohlo prozradit,“ oboří se na něj vedle stojící mladý Afghánec. Ostatní zatím vyjednávají s pobřežní stráží, aby jim nebrala záchranné vesty. Při dalším pokusu o překonání moře by si totiž museli kupovat nové.

Většinou chtějí do Německa

Po chvíli se všichni skládají do připraveného soukromého mikrobusu, který je má odvézt do nedalekého dvoumilionového Izmiru. Ptám se, jestli se můžeme ke skupině přidat.

Policista z pobřežní stráže se trochu diví, kde jsme se najednou mezi uprchlíky objevili. Když řekneme, že jsme šli kolem, zasměje se a řekne, že se tedy přidat můžeme. Samozřejmě když za odvoz zaplatíme.

Cesta je za 20 lir (zhruba 170 korun). Platit musejí i uprchlíci. Udělají to všichni a na poslední chvíli dostanou svolení vzít si s sebou i dva černé pytle plné záchranných vest a autobus vyráží na cestu.

Jen co se mikrobus rozjede, začnou dva Pákistánci vyjednávat s řidičem, ať je nechá vystoupit. Na konci městečka řidič zastavuje na krajnici, oba mladí muži vystupují.

„Už jsem na cestě tři týdny,“ vypráví mi v mikrobusu s občasným nahlížením do konverzační příručky angličtiny Afghánec Hasam. Je mu 22, je stylově oblečený a tváří se vesele. Jako většina ostatních v autobusu by chtěl nejradši do Německa. Vše prý ale záleží na tom, kam přesně jej osud dovede.

„Kousek cesty jsem šel pěšky, jinak jsem jel auty a autobusy. V Izmiru jsme s dalšími lidmi našli agenturu. Ta nám dneska zavolala a řekla, kde máme čekat. Odvezli nás do lesa na břehu moře a tam nás posadili do lodě,“ vysvětluje, jak se objevil těsně na hranici Unie. Vzápětí ale připlula pobřežní stráž a na -směřovala je zase zpátky k turecké pevnině.

V agentuře to neberou

Když dojíždíme na autobusové nádraží na okraji Izmiru, řidič chce celou skupinu vysadit. Nikdo ale nevystupuje, cestující nejdříve chtějí důkaz, že jde opravdu o Izmir. Teprve po deseti minutách vyjednávání pasažéři vyjdou na chodník a mikrobus odjíždí.

Malá skupinka se dvěma spícími dětmi se vydává do nedalekého hotelu, ostatní stojí na zastávce a nejspíše zvažují, co dál. Jeden ze skupiny bere telefon a snaží se dovolat do agentury. Nikdo to tam nezvedá.

Volám kamarádovi Umutovi, který pomáhá uprchlíkům žijícím v Izmiru, a ptám se, co můžou tihle lidé dělat. Umut radí, ať se jdou vyspat do mešity v městské části Bornova. Té se už nyní přezdívá Malá Sýrie.

Přespat by podle Umuta mohli v libovolné mešitě. Imám v Bornově je prý ale k uprchlíkům zvlášť vstřícný.

Navrhuji tuto možnost, ale Súdánec opáčí, že se potřebují hlavně dovolat agentuře, aby věděli, kdy znovu vyrazí na moře. S úzkostí v hlase říká, že jestli se teď, když nemá telefon, skupině ztratí, tak se možná už nikdy do Evropy nedostane.

Pákistánec, který ho dřív okřikl, jej teď uklidňuje. Telefon je prý v bezpečí u lidí z agentury a dají mu jej, jen co se s nimi opět setkají. Súdánec pokyvuje hlavou, očividně vděčný za takové ujištění.

„Najdou způsob, jak je tam dostat“

Hasam se na mě usměje, nabídne mi cigaretu a vysvětluje, že agentura dostane peníze od prostředníka až ve chvíli, kdy budou všichni bezpečně v Řecku. To je prý důvod, proč nemá strach, že by se do Řecka nedostali. „Dříve nebo později najdou způsob, jak je tam dostat,“ říká sebejistě a ptá se, jestli máme kde spát. Pokud ne, můžeme prý jít s nimi – něco najdeme.

Skupina se rozděluje. Část odchází hledat místo na spaní, druhá zůstává na zastávce a pokouší se dovolat agentuře. Stále bez úspěchu. Jeden Afghánec dává opatrně najevo, že kdyby přijeli lidé z agentury, bude lepší, aby tu nebyl nikdo cizí. Tak se tedy loučíme. Necháváme je ve tmě na okraji autobusového nádraží...

Odvezli nás do lesa na břehu moře a tam nás posadili do lodě Hasam, pákistánský uprchlík

O autorovi | Vojtěch Boháč, Turecko

Foto autor | Foto Profimedia.cz a Vojtěch Boháč

Foto popis | Další gumový člun s uprchlíky se snaží vyplout od tureckého pobřeží, snímek vpravo zachytil dva odpočívající mladé běžence na lavičce v Izmiru.

**

Zdroj: iHNed.cz

Datum vydání: 28.4.2017

Autor: **Vojtěch Boháč**

[Přidat do exportu](#) | [tisk zprávy](#) | [export do RTF](#) | [export do HTML](#) | [export do DBF](#)

Synové odjeli vraždit do Sýrie. Nechápu to, říká křesťanský otec velitelů Islámského státu

Pankisi je údolí na východě Gruzie obývané nepočetným etnikem muslimských Kistínců.

Teimuraz Batirashvili, otec před rokem padlého ministra války Islámského státu Abu Omara al-Sishaniho, nechápe, proč mladí odjížděli vraždit do Sýrie.

Vliv islamistů v Pankisi slábne, zásluhu na tom mají vláda v Tbilisi i nevládní organizace.

Pocházíte z Brna nebo Bratislavy? Dva roky jsem sloužil na vojně v Brně, ještě za Sovětského svazu - říká na prahu svého domu Teimuraz Batirashvili. Jeho syn Abu Omar al-Sishani byl ministrem války Islámského státu a emírem severní Sýrie. Před rokem padl. Batirashviliho druhý syn je ještě stále v Sýrii. V řadách

radikálních islamistů má na starost kontrašpionáž, a zodpovídá tak například i za zahraniční vězně.

Na rozdíl od svých synů je Teimuraz Batirashvili jedním z posledních křesťanů, kteří ještě žijí v Pankisi, v údolí na východě Gruzie, které je obývané nepočetným etnikem horských Čečenců - Kistínců. Ti jsou z valné části sunnité, což je převažující směr islámu.

Kolem údolí se zvedají zelené kopce, které postupně přecházejí do zasněžených hor Velkého Kavkazu. Zhruba sto kilometrů na sever prochází přes hory hranice s Čečenskem, odkud v 19. století přišli Kistínci do Gruzie, jejíž obyvatelé jsou většinou pravoslavní křesťané.

"Byl tu klid, jezdili jsme za prací do Ruska, pili jsme svoje víno, pálili pálenku. Od té doby, co přišel z Čečenska po válce s Rusy wahhábismus, se ale všechno proměnilo," potáhne si hluboce z cigarety, když popisuje čas, kdy se dostal do údolí tento ortodoxní výklad islámu. Hned nabízí další skleničku čači, pálenky z vína, kterou má od příbuzných. Sám nemůže, má slabé srdce.

"Nechápu, proč odjeli vraždit do Sýrie. Ani na dovolení se mě nezeptali. A tak šikovní kluci to byli. Odjeli a už se neozvali," kroutí smutně hlavou a dodává, že tak velkou armádu, jaké velel jeho syn, by do rukou nějakého hlupáka přece nesvěřili.

Mešita, nikáb a patriarchát

Z cihel postavená wahhábistická mešita se v Pankisi objevila zhruba před patnácti lety, jen krátce po druhé čečenské válce, ve které mnozí místní bojovali proti Rusku. Před mešitou stojí bradla a hrazda, na nichž chlapi posilují po modlitbě. Mezi děvčaty je zase čím dál populárnější zakrývat si tvář nikábem, muslimským závojem s úzkou štěrbinou pro oči.

"Je to na každé, jestli šátek bude nosit, nebo ne. Kluci se tu chovají důstojně ke všem holkám. Ale je pravda, že dívky s šátkem jsou brané o něco lépe," vypráví u večeře Tiko, dcera ředitelky místní školy.

"Holky si totiž neuvědomují, jak těžké bude šátek sundat, když už si jej jednou oblečou," kroutí s úsměvem hlavou její matka Nazi. Nechápe prý, proč se tu mladí lidé vzdávají svobody kvůli nějaké ideologii.

Zatímco mezi sebou se mladí respektují, když jde o rodinu, vždycky má rozhodující slovo muž. Ženy tu prý nemají do rozhodování mužů co mluvit. Nazi je ostatně často kritizována za svou činnost v rámci ženské rady starších, protože se snaží pomáhat ženám, které mají doma problémy.

"Je tu zvyklostí, že problémy z domova se nemají vynášet ven. Když se snažíme ženám pomáhat v těžkých situacích, jsme za to kritizovány, že se vrtáme do věcí, do kterých nám nic není," povzdechne si Nazi.

"Musí se ale nechat, že se tu skoro přestalo pít a kouřit. Mladí jsou moc přátelští a dobře se učí," popisuje Nazi, jak její škola nedávno vyhrála celogruzínskou matematickou soutěž.

"Ty nejlepší pak někdy zvou na studijní pobyt do Saúdské Arábie. Vždy jim to rozmlouvám, že to nemají zapotřebí," vysvětluje, jak se pro takové studenty snaží najít dobrou alternativu na univerzitách v hlavním gruzínském městě Tbilisi.

"Zbožnost je teď módní," podotýká Nazi, podívá se na dceru a dodá, že je ráda, že už mladí neodcházejí bojovat do Sýrie.

Tbilisi versus islamisté

Na chudé údolí trpící vysokou nezaměstnaností se ostatně kvůli častým odchodům zdejší mládeže do řad radikálních islamistů soustředila v posledních dvou letech pozornost gruzínské vlády i mezinárodních organizací. Vzniklo tu rádio pro mladé, několik hřišť a různé komunitní podnikatelské projekty. Lidé začali stavět skleníky na pěstování zeleniny a vymýšlet, s jakým podnikáním by se dalo za pomoci státních grantů začít.

Mimoto zrovna před pár dny půjčený bagr dodělal ve zdejší vesnici Džokolo závodíště pro koně - jednu z největších vášní obyvatel údolí.

Zhruba z 10 tisíc místních Kistínů jich odešlo bojovat do Sýrie několik desítek. Nejstaršímu z nich bylo lehce nad třicet let. Poslední prý odešli někdy před dvěma roky. Od té doby poslali někteří lídři Islámského státu do Pankisi i videa, ve kterých vyzývali, ať se zdejší lidé přidají k boji v Sýrii, jinak budou zatraceni. Dodnes padlo v řadách teroristické organizace třiadvacet z nich.

"Všechny jsem je oplakala, tři z nich byli dokonce z naší ulice," popisuje Nazi. Často zvenčí slyšíme, že tam šli kvůli penězům. Jsem si ale jistá, že nešlo o peníze. Byli to kluci, chtěli pomoci trpícím muslimům. Někdo jim to dostal do hlavy a oni odešli bojovat za to, čemu věřili. Naštěstí už je to pryč, byla to velká rána pro celé naše údolí," povzdechne si s tím, že nejvíc líto jí je rodin, které zůstaly v Sýrii po padlých bojovnicích a asi už se nikdy nebudou smět vrátit.

Bez EU vám bude hůř, vzkáží evropské země Britům. Přijmou priority pro brexit - čtěte ZDE

Ukrajinská tajná služba zabavila počítače firmě českého podnikatele Fialy. Společnost prý používala špionážní software - čtěte ZDE

Úzká cesta Marine Le Penové k vítězství? To říkali o Trumpovi také - čtěte ZDE

Zastánci makedonského premiéra vtrhli do parlamentu a zranili jeho nástupce. Jestli pohládnete s Albánci, poteče krev, vyhrožují - čtěte ZDE

<http://HN.IHNED.CZ/c1-65711560-synove-...syrie-nechapu-to-rika-otec-velitelu-is>

**

Zdroj: Reportér
Datum vydání: 11.12.2017
Rubrika / pořad: Report
Strana / zpráva: 60
Autor: **Vojtěch Boháč**

[Přidat do exportu](#) | [tisk zprávy](#) | [export do RTF](#) | [export do HTML](#) | [export do DBF](#)

Pod vlajkami al-Káidy

Islamisté v Bosně

Nebyl to příjemný pocit. Ocitli jsme se v zapadlé vesnici, kde visí vlajka al-Káidy OE a ta vesnice leží od Česka jen pár set kilometrů. Podobných míst je v Bosně pár, k fundamentalistům patří podle odhadů úřadů pouze tři tisíce lidí z milionu a půl tamních muslimů. I když ale bezpečnostní složky tyto vesnice sledují, zdá se, že přitahují evropské džihádisty. A vzpomínky na krvavou válku v devadesátých letech jsou v Bosně stále živé.

Alláhu Akbar, Bůh je největší OE rozléhalo se ještě před chvílí nad potměšilými kopci. Hlásiče na střeše mešity zvaly věřící k večerní modlitbě. Zvuk muezzinů z údolí ani světla jakékoli jiné vesnice na hřeben nedoléhaly. Jen několik slabých lamp teď matně osvětluje štěrkovou cestu vedoucí prázdnou vesnicí mezi domy, která se o kus dál ztrácí v tmavém lese. V autě před mešitou sedí bez hnutí žena, ze které jsou pod černým nikábelem vidět štěrbinou jen oči. V autě se rozhodla zůstat možná právě kvůli nám. Kdykoli jsme v Bosně navštívili podobnou fundamentalistickou vesnici, ženy v nikábech okamžitě mizely do domů, abychom je neviděli.

I když jsme zde, v Ošve, před pár týdny strávili celou noc, těžko se mi zbavuje nervozity. Muž ze spodní části vesnice, který nás sem tenkrát vezl, říkal, že v této části bydlí cizinci. Někdo jim říká Američané, někdo Němci.

Na garáži vedle mešity je vyvěšena černobílá vlajka, kterou si v devadesátých letech přivlastnila al-Káida a další radikální džihádistické skupiny. Člověk, kterému garáž se zástavou patří, nás posílá k mešitě. Prý se máme ptát na život ve vesnici tam, protože tam jsou ti „politici“. Ptáme se, co to znamená. Odpoví, že nám řeknou to, co se říká. Naléháme, že nechceme slyšet to, co se říká, ale jak se ve vesnici opravdu žije.

Vysvětluje, že kdyby nám řekl svůj názor, stejně bychom ho nechtěli slyšet.

„Já jsem pro Islámský stát," začíná nakonec přece jen hovor deklarováním svého názoru.

„Tuhle komunitu jsem před šesti lety založil. Vrátil jsem se z Rakouska, kde jsem žil 18 let," tvrdí. Tomu, že tu byl mezi prvními, napovídá i pozice jeho domu. Stojí hned vedle mešity.

„Dnes tu mnozí lžou, protože mají problémy s tajnými službami. Když řeknou, co si myslí, tak je za to policie zavře do vězení. Proto nakonec říkají, že jsme hodní. "e si přejeme jen klid," vysvětluje a hned dodává, že lidé ve vesnici samozřejmě nechtějí válku.

„Chceme mír. Ale aš je to mír v islámském státě. Aš vedle sebe žijí křesťané a všichni ostatní v míru, ale aš jsme to my, kdo vládne," vypráví se samozřejmostí v hlase.

Nad vesnicí se mezitím docela setmělo. V mešitě skončila modlitba a lidé se rozešli a rozjeli do svých domovů. Všude kolem zavládlo ticho. Nad hlavami se nám začaly objevovat hvězdy. Po cestě z mešity se někdo mihl kolem našeho auta a vyfotil si poznávací značku. Totéž se nám předtím stalo v několika vesnicích, které v Bosně obývají saláfí sté OE fundamentalističtí muslimové, kteří by chtěli vrátit způsob života do podoby, v jaké se podle nich žilo za proroka Mohameda.

Studie Evropského parlamentu z roku 2013 říkala, že v Bosně jsou asi tři tisíckovy saláfí stů z celkového zhruba milionu a půl muslimů. Bosenský ministr pro bezpečnost Dragan Mektič mi několik dní před naším příjezdem do vesnice Ošve řekl, že podobné komunity jsou v Bosně asi čtyři, možná pět. Jedná se podle něj přibližně o zhruba sto potenciálně problematických domácností, které přijaly radikální výklad islámu, a o určité množství dalších jednotlivců.

„Většina saláfí stů ctí zákony země. Odlišují se pak hlavně tím, že se modlí pětkrát denně a jejich ženy jsou zahalené," vysvětluje mi ministr Mektič. Připouští ale, že jsou v zemi i takoví, kteří schvalují násilí jako cestu k ustanovení náboženského společenství, jaké sami preferují.

„Tito lidé někdy dokonce podporují teroristické útoky, jsou bezpečnostním problémem, na který se zaměřujeme," uvedl ministr a doplnil, že si je jistý, že silové složky mají tento problém absolutně pod kontrolou. Podobné věci nám říkala i policie, když jsme se ptali, jestli je bezpečné jezdit do těchto vesnic.

„Asi nebudou moc rádi, že tam jste, ale nebezpečné to není," řekli nám na stanici v Srebreniku, kde mají na starosti kontrolu těchto komunit na severovýchodě Bosny. Stejně hovoří i většina lidí žijících v blízkosti těchto vesnic. Téměř všichni říkají, že jde o dobré sousedy a že jejich obraz v médiích je přehnaný.

Snažím se to mít na mysli, když nám muž ve vesnici Ošve začíná tvrdit, že v komunitě jsou všichni plně ozbrojeni a připraveni na boj. Zbraně ani vojenský výcvik nejsou v zemích bývalé Jugoslávie od jejího rozpadu a následné války, která poničila region v devadesátých letech, nedostatkovým zbožím. Lidé je doma mají nehledě na náboženskou příslušnost.

„Kdyby se teď začalo bojovat, my bychom nebyli ti, kteří překvapeně stojí a čekají, co bude," říká onen muž.

A dodává, že ve vesnici v horách neskončili její obyvatelé proto, aby se tu navždy věnovali zemědělství.

„Ale jinak se nám samozřejmě těžce žije, sbíráme dříví, jsme hodní. To, co jsem ti řekl, to je takové tajemství," usmívá se.

Z Ošve podle onoho muže v posledních letech odcestovalo asi 12 rodin do Sýrie. Z celé Bosny podle

oficiálních čísel odešly do Sýrie za poslední roky zhruba tři stovky lidí a téměř padesát lidí se ze Sýrie do Bosny vrátilo. Ministr Mektič nám řekl, že dnes jsou všichni navrátilci buď ve vězení, ve vazbě, nebo s nimi probíhá soudní proces, po kterém je čeká až pětileté vězení.

„V Bosně dneska stačí, když řekneš, že jsi pro Islámský stát, a hned za to máš dva nebo tři roky za mřížemi. Proto nikdo nechce říct, že je pro Islámský stát. Všichni raději mlčí nebo dělají, že jsou hodní," mrkne na nás s tím, že musí jít nakrmit krávu.

Usmějeme se na něj, potřeseme si rukou a odcházíme k autu. V tichosti nastupujeme a beze slov a bez úsměvu ujíždíme temným lesem rychle pryč od vesnice. Mluvit začínáme zase až v údolí pod kopcem, kde žluté světlo lamp osvětluje silnici. Na jednom jejím konci je Sarajevo, druhým směrem se jede na Vídeň.

Vídeň a Sarajevo představují dva důležité pohledy na otázku radikálních muslimů v Bosně. Poměrně často se přitom stává, že se jedna strana snaží svést odpovědnost za radikalizaci muslimů v Bosně na tu druhou.

„Problém se saláfí sty nevznikl tady a tím pádem jej nemůžeme sami ani vyřešit," vysvětluje Muhamed Jusič, teolog, arabista a poradce bosenského velkého muftího. Tvrdí přitom, že z Bosňáků, kteří odešli válčit do Sýrie, se dvě třetiny radikalizovaly mimo Bosnu, většinou v Rakousku.

„Příběh o radikalizaci jako vývozním artiklu Rakouska není správný," píše mi naopak mluvčí rakouského ministerstva vnitra Karl-Heinz Grundböck. Radikalizaci je podle něj třeba chápat jako důsledek války na Balkáně v devadesátých letech; zvláště ve vztahu k arabským bojovníkům, kteří se jí na straně bosenských Muslimů účastnili.

Přetahovat se, kdo má větší zásluhu na tom, že se v Bosně objevil radikální výklad islámu, by nemělo konce. „Během posledních pěti let probíhá mezi radikály generační výměna," říká mi v kavárně v centru Vídně profesor orientalistiky Rüdiger Lohker. Stará generace islamistických radikálů se podle něj stáhla do osobního života; pro mladé jsou to „staří pánové", kteří je moc nezajímají.

Vysvětluje také, že hlavní silou pohánějící vznik džihádistických skupin byla situace, kdy bosensští muslimové přišli zhruba před 20 lety za prací do Rakouska OE a setkali se tam s poměrně uzavřenou společností, do které nebylo jednoduché se integrovat nebo si v ní sehnat dobré zaměstnání.

Profesor Lohker se spolu se svým týmem věnuje výzkumu komunikace islamistů. Každé ráno vstává v šest hodin, aby dvě hodiny pročítal arabsky, rusky, německy i anglicky psaná vlákna ve zhruba 350 islamistických skupinách na komunikační platformě Telegram. Ostatní členové jeho týmu pročítají další kanály na jiných platformách, sledují videa sdílená islamisty nebo se zabývají analýzou „velkých dat" shromážděných v těchto skupinách.

„Zaměřovat se čistě na bosenský aspekt radikalismu je už dnes scestné. Nyní před sebou máme hybridní komunity, které jsou smíchané z Albánců, Turků, Bosňáků i konvertitů," vysvětluje. Nová generace se podle něj zásadně odlišuje nejen svou mnohonárodností, ale také z hlediska znalosti radikální teologie.

„Pro mladé se staly dlouhé náboženské texty a disputace nadbytečné a obrátili se k mnohem jednoduššímu chápání náboženství. Co se nevejde do šestistránkového letáku, to je pro ně příliš složité," říká profesor. Odmítá zároveň, že by tento fakt nějak přispíval ke slábnutí džihádistického hnutí. Jen co začnu pokládat otázku ohledně možného vývoje na Balkáně po porážce Islámského státu v Sýrii a Iráku, namítá, že s tezí o

celkové porážce Islámského státu silně nesouhlasí. „Když studujeme komunikaci mezi džihádisty, vidíme, že v současné době jde o přeskupování sil. Rozhodně ne o jejich úpadek nebo rozpad," kroučí odmítavě hlavou.

Když si chci potvrdit tezi ministra Mektiče ohledně toho, že situace je pod kontrolou a lidí v těchto komunitách ubývá, jeho odpověď se blíží víc té, kterou nám dal muž z Ošve. „Víme o militantech, kteří se přesouvají ze západní Evropy do těchto vesnic v Bosně. Jsem si docela jistý, že se tam mládež ze západní Evropy nestěhuje kvůli farmářství nebo zálibě v zemědělství," pousměje se.

„V ekosféře Islámského státu je plno lidí, kteří přemýšlejí o nových místech, kde by bylo možné vést válku. A lidé z Balkánu se snaží ukázat, že tohle by mohlo být potenciální místo, kam by se mohl Islámský stát pohnout," vysvětluje s tím, že v této otázce má ohledně role radikálních komunit v Bosně trochu pesimističtější názor než bosenské autority.

V tradičně sekulární Bosně ztěžuje přesun radikálů do hlavního proudu velká důvěra zdejších muslimů v bosenské Islámské společnosti. To sdružuje většinu islámských proudů v zemi a hlásí se k němu většina muslimů, jichž je v třiapůlmilionové Bosně zhruba polovina. Islámské společnosti je zároveň zodpovědné za vzdělání bosenských imámů.

Budova, v níž sídlí společnost, se nachází v Sarajevu jen pár metrů od místa, kde v roce 1914 zastřelil Gavrilo Princip arcivévodu Františka Ferdinanda, což se stalo rozbuškou první světové války. Právě v sídle Islámského společnosti se scházím s poradcem nejvyššího muftího Muhamedem Jusičem. „První radikální myšlenky sem přišly během války s cizineckou jednotkou El Mudžahid," vysvětluje poradce nejvyššího muftího Muhamed Jusič.

Na El Mudžahid vzpomíná i válečný veterán Izmail, který je držitelem Řádu zlaté lilie za statečnost a bývalým velitelem více než stočlenné jednotky bosenských Muslimů. „Chorvati a Srbové měli letadla a zásoby zbraní. My jsme měli 16 loveckých pušek a tři pistole," vzpomíná Izmail na začátek války v zakouřené kavárně v městečku Mehuriči. Vypráví nám, jak si jeho jednotka musela na začátku války obstarávat první zbraně přepadáváním srbských hlídek. Všichni tak prý uvítali, když se v městečku začala formovat jednotka zahraničních, především arabských bojovníků, která se později zapsala pod názvem El Mudžahid. Ještě v průběhu války se však Islámské společnosti od saláfí smu poměrně rychle distancovalo a bosenský nejvyšší muftí vydal už v roce 1993 fatvu, tedy nábožensko-právní stanovisko, podle kterého se může v mešitách Islámského společnosti vyučovat pouze podle liberální hanífovské islámské právní školy. Ta klade vedle písma důraz i na místní tradice.

„Někteří z členů El Mudžahid začali po válce organizovat humanitární pomoc a vlastní média," říká Muhamed Jusič. Mimo saláfí stické kazatele se podle něj touto dobou začaly do Bosny dostávat i peníze zahraničních nadací propagujících konzervativní přístup k islámu. (Specifickou pozici má podle vídeňského profesora Lohlkera v konverzích k saláfí smu a financování hnutí mešita krále Fahda v Sarajevu. Tuto největší mešitu na Balkáně nechala postavit Saúdská Arábie v roce 2000.)

Před útokem na Spojené státy 11. září 2001 podle Muhameda Jusiče naprostá většina lidí v Bosně ani náhodou nevěřila, že existují muslimové, kteří by byli schopni zabít ve jménu Boha. Nikdo tenkrát neřešil,

jestli jsou bojovníci z El Mudžahidu, jak se později prokázalo, napojeni na al-Káidu. Ani v Bosně, ani nikde jinde na Západě v té době al-Káidu ještě prakticky nikdo neznal.

Malá část muslimů, kteří během války přešli od zahraničních bojovníků saláfí smyslu, se po konci konfliktu přesunula do venkovských komunit, kde mohli nerušeně praktikovat svou víru. Komunit existovalo několik: většina z nich byla nějakým způsobem propojená s okolním světem, výraznou výjimkou byla jen jedna, která se nacházela v lesích na severovýchodě země.

Šlo o vesnici Gornja Maoča.

Gornja Maoča byla až do roku 2010 státem ve státě. Po válce se v ní usadili domácí i zahraniční saláfí sté, kteří se tu uzavřeli okolnímu světu. Když přišla policie nebo novináři, nedostali se dovnitř. Vesnice měla vlastní školu mimo soustavu bosenského školství. Přibližně dvacet rodin v ní žilo podle práva šaría a televize, noviny, ale i hudba byly zakázány. Na začátku druhé dekády 21. století se v Bosně z hlediska radikálního islámu přihodilo několik důležitých událostí. V roce 2010 zabil atentátník policistu a zranil pět dalších při bombovém útoku na policejní stanici. O rok později zaútočil jiný atentátník samopalem na americkou ambasádu v Sarajevu. Oba byli napojeni na komunitu v Gorné Maoči. O další rok později začali odcházet také první bosensští Muslimové bojovat do Sýrie.

„V jeden moment se saláfí stické komunity staly bezpečnostním problémem. Někteří lidé v jejich řadách přestali uznávat zákony a ústavu naší země, protože byla v kontradikci k jejich náboženským praktikám,“ popisuje ministr Mektič situaci kolem roku 2010, kdy se bosenské bezpečnostní složky začaly pod mezinárodním tlakem zabývat problémem radikalizace muslimů.

Ještě v roce 2010 provedly největší koordinovanou akci od konce války. Šest stovek policistů, vojáků a příslušníků speciálních jednotek obklíčilo Gornou Maoču. Během razie objevili množství zbraní, komunikační techniky a propagačních materiálů. Sedm představitelů radikálního hnutí včetně hlavního představitele radikálů v Gorné Maoči, Nusreta Imamoviče, bylo zadrženo. Do vesnice začaly od té doby pravidelně přijíždět policejní hlídky. Škola se ocitla opět pod kontrolou ministerstva školství a začali do ní dojíždět učitelé vyznávající tradiční bosenský islám. Když se před dvěma lety ve vesnici objevily vlajky Islámského státu, proběhla další policejní razie. Při té už ale policisté nenašli žádné další problematické předměty.

„Radím vám, abyste se potichu sbalili, otočili se a jeli zpátky domů,“ šeptá nervózním hlasem jeden z učitelů, kteří dnes učí ve škole v Gorné Maoči. Škola je u vjezdu do vesnice a od jejího centra ji dělí prudký zalesněný svah.

„Může se vám tam stát úplně cokoli, neplatí tam zákony, není tam telefonní signál, nikomu se nedovoláte,“ naléhá. Policie i lidé z nedalekého města nám ale řekli, že se nemáme čeho bát. Pokračujeme dál.

Do Gorné Maoči přijíždíme už podruhé. Minule jsme dorazili těsně před setměním až k provizorní mešitě v její horní části. Černobílá zástava proroka Mohameda vlající z okna v prvním patře přidávala k tísnivé atmosféře prázdné a potemnělé centrální ulice. Postupně se kolem nás shromáždili místní, kteří nám po pár minutách napjaté konverzace oznámili, že ve vesnici nejsme vítáni a aš odjedeme.

Tentokrát máme při příjezdu do vesnice konkrétní cíl. Je jím Edis Bosnič. Zavalitý usměvavý třicátník, který se sem přistěhoval ještě v roce 2008, kdy byla komunita uzavřená světu. Mnoha místními je považován za zdejšího imáma. Za rozhovor požaduje 200 eur jako kompenzaci za to, že články „našich prohaných kolegů“ způsobily, že dnes nemůže jet do EU. Dostal se na seznam lidí, kteří nemohou získat víza, a přisuzuje to reportážím, které Gornou Maoču vykreslovaly jako líheň teroristů. Cenu se nám daří stáhnout na čtvrtinu. Vesnice se tak pro nás otevírá i s průvodcem mluvícím skvělou americkou angličtinou.

„Je pravda, že jsme nebezpeční,“ začíná rozhovor před svým domem v centru vesnice Edis. „Snažíme se totiž odrazovat lidi od věcí, na kterých ty vaše státy vydělávají,“ pokyvuje hlavou a vyjmenovává, že cílem těchto komunit je dostat lidi k mírnému životu, ve kterém nebudou pít, kouřit, hrát hazardní hry nebo utrácet za věci, které nepotřebují. „Náš dřívější imám pracoval poměrně tvrdě na tom, aby tyto lidi odradil od extremismu a dovedl je k umírněnému životu. Musím říct, že jsme měli poměrně vysoké procento úspěšnosti,“ převrací Bosnič obvyklé vyprávění o Nusretu Imamoviči.

Nusret Imamovič je totiž veden na seznamu Rady bezpečnosti OSN jako terorista bojující s frontou An-Nusrá v Sýrii, kde od roku 2015 vedl bojovou skupinu. Předtím údajně naverboval velké množství lidí z Bosny pro boj v řadách An-Nusry. „Úřady Nusretovi hrozily, že když neprozradí extremisty, které se snaží navrátit na správnou cestu, tak najdou falešného svědka a pošlou ho do vězení,“ vysvětluje Bosnič, proč Imamovič opustil Bosnu.

„Byl to skvělý muž, kterému se stalo mnoho nepravostí,“ říká, a dokonce uvádí, že Imamovič byl jeho duchovním otcem. Když vypráví, že jako opravdový nebezpečný extremismus v Bosně vnímá řízení v opilosti, začíná se ozývat z hlásiče nad mešitou strohé svolání na modlitbu. „Zvlášť pátek večer je extrémní, mnohem víc než pár extremistů s puškami,“ směje se.

*** I když dnes radikálové přežívají v poměrně malých počtech na venkově, poradce nejvyššího muftího Muhamed Jusič nám v Sarajevu říká, že se situace může jednoduše proměnit.

„Stejně jako vy považujete za problém radikální islám v Bosně, tak my vnímáme jako problém vzestup krajní pravice v Evropě,“ varuje Muhamed Jusič. „Když odsunete celou muslimskou populaci na okraj společnosti, tak je ženete rovnou do rukou radikálů,“ říká a pak s povzdechem připomene krvavou balkánskou válku, „- a my si ještě živě pamatujeme, jaké to je, když jsou radikálové na obou stranách a jeden extremismus se snaží porazit ten druhý.“

V BOSNĚ KDYŽ ŘEKNEŠ, ŽE JSI PRO ISLÁMSKÝ STÁT, HNED JDEŠ DO VĚZENÍ.

O autorovi | Vojtěch Boháč, Autor je novinář a reportér na volné noze. Studuje politologii na Masarykově univerzitě v Brně. Psal reportáže z Ukrajiny, střední Evropy i Blízkého východu.

Foto autor | foto Majda Slámová

Foto popis | Mešita v Gorné Maoči. Vlaje zde vlajka, která je spojována s al-Káidou a dalšími radikálními frakcemi.

Foto popis | Edis Bosnič. Imám v Gorné Maoči tvrdí, že místní komunita je ozdravné centrum, které vede radikály k umírněnému životu.

Foto popis| Sarajevo. Gazi Husrev-begova mešita. Jedna z největších mešit v Bosně spadá stejně jako většina mešit v zemi pod správu liberálního Islámského společenství.

**